

Selmeczi László

A JÁSZOK BETELEPEDÉSE, A MAGYARORSZÁGI JÁSZOK A 13-15. SZÁZADBAN

A magyar királyság területére a 13. század második harmadában keleti népcsoportok költöztek be. 1227-ben a nyugati kunok vezérei Barc (Bejbarsz) és Membrok népeikkel együtt megkeresztelkedtek, s elismerték a magyar király főségét. 1228-tól Kunország havasalföldi és moldvai területeit Béla királyfi (a későbbi IV. Béla) kormányozta. 1238-ban Batu kán legyőzte Kötöny (Köten) fejedelem kunjait. 1239-ben a menekülő Kötöny és népe IV. Béla engedélyével beköltözött Magyarországra, és a Tisza, Temes, Maros és Körös folyók mentét szállta meg. Az említett eseményekkel kapcsolatban, s a 13. század folyamán forrásaink végig csak kunokat említenek.

Hogy Magyarország területén a kunok mellett egy másik keleti etnikum is jelen van, 1318-ig¹ nem tudósítanak okleveleink. Néhány évvel később, 1323-ban Károly Róbert 18 nevén nevezett jászot, nemzetségükkel együtt (Jasones et tota generatio ipsorum) kivett Keverige fiainak hatalma és bíraskodása alól, s a királyi felséggel katonáskodni tartozó jászok rendjébe helyezte át őket. Megengedte nekik, hogy hozzá hű kapitányt vagyis bírót maguk közül válasszanak, s ezentúl a szabadságnak azzal a kiváltságával éljenek, amellyel a katonáskodni tartozó többi jászok élnek.² A királyi rendelkezést tartozó oklevelet Jászberény levéltárában őrizték. Ez az oklevél az első, amely arról értesít bennünket, hogy Magyarország területén nagyobb számban élnek jászok.

A jászok betelepedésével kapcsolatban alapvető kérdés, amely a történeti viták során rendre fel is merül, hogy a jászok mikor és honnan érkeztek Magyarország területére. A 20. század közepéig a magyar történettudományban konszenzus volt arról, hogy a jászok a kunokkal költöztek be Magyarország területére.³ Noha volt egy korábbi jász betelepedés is. A honfoglaló magyarokkal együtt beköltözött, eszlár-oszlár nevű településeket létrehozó, jászok (alánok) eddigi adataink szerint feltehetően már a 10. század folyamán asszimilálódtak, egykori jelenlétüket a helyneveken kívül más nem bizonyítja. 1953-ban Györffy György vetette fel azt a gondolatot, s munkássága folyamán, kizárólag az írásos források tanúbizonyságára

¹ Györffy 1953. 249.

² Gyárfás 1883. III. 463-465. Györffy 1953. 249; 1981. 69; 1990. 275, 312. Jászberény... én. 104-105.

³ Hóman-Szekfü 1938. I. 537.

alapozva, több tanulmányában is azt hangsúlyozta, hogy a jászok a kunoktól függetlenül, s a kun beköltözéshez viszonyítva későbbi időszakban költöztek a mai Jászság területére. Tömeges megtelepedésük 1323, de még inkább 1350 előtt nem igazolható,⁴ bár a régészeti feltárások eredményeinek hatására annyit elismert, hogy egy kisebb csoportjuk már a kunokkal együtt ide érkezhetett.⁵ 2003-ban Kristó Gyula már határozottan azt állította, hogy a mai Jászság a 14. század közepén települt be csupán a jászokkal.⁶

Kristó dolgozataiban megemlítette, hogy elméletének egyetlen mozzanat látszik ellentmondani, az a régészeti megállapítás, mely szerint a négyszállási I. sz. temető legkorábbi rétege, benne a jászok első generációjával, a 13. század második felére, vagy inkább a század közepső harmadára keltezhető. Az ellentmondás feloldását azonban a régészetre hárította.⁷ Miután a Kristó által említett „egyetlen mozzanat” személyemben érintett, 2005-ben két tanulmányban újra megvizsgáltam az általam feltárt jász temetők keltezését és etnikai meghatározását.⁸ A régészeti adatok azonban cáfolhatatlanul azt bizonyítják, hogy a jászok a kunokkal egy időben költöztek be Magyarország területére, s közelebről a Jászságba. A négyszállási I. számú temetőt, még pogány temetőként, a XIII. század közepén nyitották meg az ide telepített jászok, s a négyszállási II. számú és a jászágói temető legkorábbi sírjai is kétségtelenül a 13. században kerültek a földbe. A jász betelepülés szempontjából a négyszállási I. számú temető kronológiai helyzete a perdöntő. Azért ezé a temetőé, mert nincs előzménye. Bár az Árpád-kori előzményekkel rendelkező II. számú négyszállási temetőben is feltártam jellegzetes, kétségtelenül a 13. század közepére, második felére keltezhető tárgyakat.⁹ Annak a tatárjárás előtti magyar falunak ugyanis, amelynek telkén a későbbi jász Négyszállás kialakult, temploma és templom körüli temetője volt. Tehát csak egy újonnan odaköltözött, és a katolikus hittel nem élő népesség nyithatott ott magának új temetőt. Ez az etnikum pedig a jász volt, ugyanis a temető régészeti leletanyaga, az érthető hasonlóságok mellett is, világosan megkülönböztethető a kunok és a 13. századi Magyarország népeinek régészeti hagyatékától.

A magyar nép a betelepülőket, mint ahogyan ők saját magukat is, jászoknak nevezte, és etnikailag elhatárolta őket mind a magyaroktól, mind a kunoktól. Éppen ötven éve, hogy Fekete Nagy Antal felfedezte azt a szójegyzéket, amelyet Németh Gyula az oszétek digor nyelvjárása alapján fejtett meg, s amely kétséget kizáróan bizonyította, hogy a magyarországi jászok eredetileg indoiráni nyelven beszéltek.¹⁰

⁴ Györffy 1981. 69-71.

⁵ Györffy 1981. 71.

⁶ Kristó 2003a. 41-53; 2003b. 235-238, 241.

⁷ Kristó 2003a. 51; 2003b. 241.

⁸ Selmeczi 2005a. 565-586; 2005b. 27-60.

⁹ Selmeczi 2005a. 567-573; 2005b. 34-46.

¹⁰ Németh 1959.

Honnan költöztek be a jászok a mai Jászság területére? Ez a kérdés ma még csak hipotetikus válaszolható meg. Györffy egy Moldva és Havasalföld irányából történő bevándorlást feltételezett.¹¹ Kristó a Balkánról, az Al-Duna jobb partjáról (szláv /bolgár/ bevándorlókkal együtt) származtatta őket.¹² Szabó László pedig Artamonov és Pletneva alapján a magyarországi jászokban a szaltovó-majaki kultúra Don-Donyec vidéki alánjait kereste.¹³ Azonban egyáltalán nem valószínű, hogy a Don-Donyec vidékén élő alánok jöttek volna Magyarországra, mert ők a XIII. századra teljesen eltörökösödtek. Fedorov-Davydov kénytelen volt azt megállapítani, hogy a sztyepp 11-13. századi régészeti emlékéanyagában a jászoknak semmiféle nyomuk nem maradt.¹⁴ A régészeti bizonyítékok nem támasztják alá Györffy, Abu-Hamid al-Garnáti tudósítására alapozott, azon feltételezését sem, hogy a magribita névvel a 12. században a kijev környéki, tehát a Don-Donyec vidéki jászokat jelölték volna.¹⁵ Legnagyobb a valószínűsége annak, hogy a Kaukázustól és a Fekete-tengertől északra fekvő, a tatárok által erősen elpusztított, Theodor alán püspök által 1240 körül Kis Alániának nevezett terület jász lakosságának egy része csatlakozhatott a kunokhoz, és menekülhetett az 1237-38. évi újabb mongol támadás következményeként Kötöny kunjainak maradékaival együtt 1239-ben a Magyar Királyság Kárpátok övezte területeire, s ezt bizonyítják egyes régészeti jelenségek is.¹⁶

A jászok, a kunokhoz hasonlóan, a királyi hadseregben vállalt katonai szolgálatuk fejében jutottak földhöz. Az ún. második kun törvény az tanúsítja, hogy szállásterületüket még IV. Béla jelölte ki, s az lényegileg később sem változott. A jászok a királyi adományhoz mint *communitas* jutottak, a földet mint közösség birtokolták, saját jogszokásaikat érvényesítve annak felosztásánál. A jogokat, amelyek a kapott területhez, a koronabirtokhoz kötődtek az azon élők közös kiváltságaként, szintén együttesen kapták. Ilyen privilégiumokkal ők személyükben, a később megnemesített kapitányi családok kivételével, nem rendelkeztek.

A jászoknak adományozott föld nem volt homogén, összefüggő terület. Nem volt egységes királyi, királynéi birtoktest. A betelepülőknek adományozták a szolgálónépeknek és örökös nélkül meghalt nemeseknek azokat a földjeit is, mégpedig összes tartozékaikkal és hasznélvezeti jogaikkal (erdők, kaszálók, halászóhelyek), amelyek településeiken belül találhatóak, és jog szerint a király rendelkezik velük. Nekik adományozta a király a nemeseknek és várjobbágyoknak a tatárjárás idején néptelenné vált, üresen álló földjeit, amelyek nem bírtak hasznélvezeti jogokkal, és amelyekért tulajdonosaiknak igazságos árat vagy megfelelő értékű cserét ígért. Az

¹¹ Györffy 1953. 249-250; 1981. 71-72; 1990. 275, 314-315.

¹² Kristó 2005a. 52-53; 2005b. 242-243.

¹³ Szabó 1979. 49-50. Pletneva 1958. 182-186.

¹⁴ Fedorov-Davydov 1966. 163-165.

¹⁵ Györffy 1958. 68-70.

¹⁶ Kuznecov 1985. 34-35. Selmeczi 2005. 46-47.

1979. évi második kun törvény világosan rögzítette a királynak a volt tulajdonosokkal szembeni kötelezettségeit, pl. jogilag nem válhattak a Jászság részévé az egyházak és a nemesek birtokai, még akkor sem, ha üresen állottak, ill. a nemesek és várjobbágyok gyümölcsöző haszonélvezeti jogokkal rendelkező üres, valamint benépesített földjei és falvai.¹⁷ A betelepített jászok törekvése egyértelműen arra irányult, hogy minél több üresen álló földterületet megszálljanak és birtokoljanak, s ha lehetőség nyílik rá, elbirtokoljanak. Sikeresen birtokolták el a jászok az (ipoly)sági apátság, utóbb Jászberény határába olvadt, Iwa és Hacak,¹⁸ az 1760. évi cseréügylet lebonyolításaig az egri püspökség Szentandrás (a mai Jászszentandrás) nevű birtokát.¹⁹ Hasonló törekvéseket figyelhetünk meg többek között az egykori Mizsével,²⁰ Fügedegyházával,²¹ az óbudai apácák Külsőhegyes és Belsőhegyes nevű birtokával kapcsolatban is.²² Mizse (possessio Mizse) teljes egészében, míg

¹⁷ Kun László Emlékezete 1994. 135-136.

¹⁸ Az Iwát és Hacakot említő oklevélhez köti Györffy és Kristó a Jászság 1350 utáni betelepítését. Az 1350. november 9-én kelt oklevél arról tudósít, hogy Becsei Töttös pilisi ispán és ajtonállómester (1342-1353) mint a jászok bírja (judex philisteorum) benépesíteni akarván (populorum congregacione decorare) Iva és Hacak birtokot, telepítésre tíz évre bérbe vette azt a birtokjoggal rendelkező (ipoly)sági apátságtól. Azonban amíg Györffy csak megemlítette ezt az oklevelet, Kristó azt is biztosan tudni vélte, hogy becsei Töttös oda is vitte a jászokat a Jászság szívébe. Az oklevélből azonban erre nem lehet következtetni, csak a költöztetés szándékára. A régészeti terepbejárásokkal ez idáig sem Iwát, sem Hacakot nem sikerült azonosítani, következképpen nem lehettek eredetileg számottevő népségsű birtokok., nem maradt régészetiileg jól körülhatárolható felszíni nyomuk. Ezek a tatárjárás következményeként elnéptelenedett birtokok minden valószínűséggel később sem éledtek újjá, mint ahogyan a Jászberény határába beolvadt más, szintén a tatárjáráskor elpusztult települések sem, mint pl. Necsegyháza, Szentimre és Szentpál sem. Gyárfás 1883. 486. Györffy 1981. 71. Kristó 2003b. 241.

¹⁹ Zsigmond király először 1423-ban, majd 1425-ben tiltotta meg az árokszállási philisteusoknak, hogy az egri káptalanhoz tartozó Szentandrás falu földjét bitangolni ne merészeljék. A királyi tilalom nem érvényesült. Szentandrás a négyszállási és fényszarui jászok elfoglalták, földjét szántották, vetették, rajta lakóházakat építettek, s mindezt semmit sem fizettek a káptalannak. Zsigmond ezért 1433. augusztus 14-én Kompolt négyszállási, Lukács fényszarui és más, név szerint nem említett kapitányoknak meghagyta, hogy a falut a káptalan birtokába azonnal bocsássák vissza. A királyi tilalom ismét eredménytelen maradt. 1459-ben Mátyás király tiltotta el a négyszállási és árokszállási jászokat Szentandrás használatától. A birtokjogi vita végére a jászok redempció tett pontot. Árokszállás 5000 forintért megváltotta Matkó kiskun pusztát, és azt 1760-ban elcserélte az egri káptalan Szentandrás (a mai Jászszentandrás) pusztájáért. Fejér 1829-1844. VIII/3. X/7. Gyárfás 1883. 219, 577-578, 595, 638-639.

²⁰ Mizse ma puszta, Jászberény mellett délkeletre Alattyán és Jásztelek határában. ÁMTF III. 1987. 116.

²¹ Ma Nagyfüged község, Gyöngyöستől délre. ÁMTF III. 1987. 94.

²² 1411. május 8-án Garai Miklós nádor, a kunok bírja bizonyáglevelet adott ki arról, hogy elötte az óbudai apácák nevében Györge bíró óvást emelt az ellen, hogy a király Külső- és Belsőhegyes falvakat (possessiones Kysleuheges et Belseuheges ... in Comitatu Pesthiensi existentes, ad possessiones ... Chegled) eladományozza és azokat a jászok megszállják. Az oklevél felsorolja a talimazottak névsorát (Nicolaus filius Georgii, Thomas filius Demetrii, Joannes filius Johannis, Jakus filius Balasy, Thomas filius de Ladislai de Ladán, Franciscus filius Nicolai, Georgius et Akus filii Petri, Petrus filius Andreae, Bartholomeus filius Michaelis de Keser), amelyből arra lehet következtetni, hogy Külső- és Belsőhegyest ladányi és kiséri jászok szállították meg. Gyárfás 1883. 564. Selmeczi 2005. 88.

Füged (porcio possessionaria in possessione Fyged) részben a koronára szállt vissza. 1427-ben Zsigmond úgy rendelkezett, hogy ezeket a földterületeket Kátay Mihály, Szolnok megye ispánja, a jászkunok bírása a maga részére elfoglalhassa és onnan a jászokat kiűzze. A jászoknak ugyan nem sikerült Mízset és Fügedet elfoglalni, de őket sem sikerült onnan kiűzni. Mízse a későbbi századokban Jászberény határába olvadt bele, tehát a Jászság része maradt. Fügeden pedig Kátay akciója után 11 évvel, 1438-ban egy oklevélben Johanne de Fygwd mint egy birtokbeiktatáson részt vevő jász szomszéd szerepelt, tehát továbbra is éltek a településen jászok, azonban Füged sohasem vált a Jászság részévé.

A jászok sajátos jogállása, noha az a történelem során változott, az egyes jász közösségekhez tartozók számára viszonylag kedvező helyzetet biztosított. Azonban azt csak feltételezni tudjuk, hogy a Jászság területén a jászok között feltehetően kezdettől fogva éltek nem jászok, tehát más etnikumhoz tartozók is. Az egyes jász közösségek, egyes jászsági települések, befogadhattak maguk közé idegeneket, azonban az újonnan érkezettek feltehetően jogosultakká váltak a minden jászt érintő kiváltságokra. 1391-ben pl. a Jászapátit birtokló négy klán vezetője arra kérte I. Lajost, hogy négy egyenlő részre ossza fel közöttük a település földjét. Az oklevélben a klánok valamennyi földhöz jogosult tagját felsorolták. Közöttük két, a Kunságot is megjáró férfiú is volt., Beneditus filius Johannis, dicti Kún (János fia, kunnak nevezett Benedek), és Blasius de Bugaz (Bugaci Balázs).²³ Minthogy a klántagok között sorolták fel őket, lehetnek akár jászok is. Azonban joggal feltételezhető, hogy egyikük Bugacról költözött Jászapátiba, s a másiknak is volt valamiféle kun kötődése. A jászoknak a kunokkal való kapcsolatára utal az is, hogy a Jászság legelső török összeírásában nem ritkán fordulnak elő kun vezetéknevű családok.²⁴

A jászsági településekre irányuló 14-15. századi beköltözés végeredménye jól kitapintható a rendelkezésünkre álló egyetlen forrásból, a hatvani szandzsáknak az 1540-es évek közepén készített összeírása névanyagából. Ezt a vizsgálatot Szabó László végezte el. Megállapításai ma is helytállóak. A defterbe felvett összes jászsági személy 22,2%-a, azaz az összeírt lakosság valamivel több, mint egyötöde viselt előző lakóhelyre utaló nevet.²⁵ Azonban a beköltözés mértéke a Jászság szélső

²³ Gyárfás 1883. 517-518.

²⁴ Szabó 1979. 72. A Jászsági Füzetek 4. számaként megjelent összeírás keletkezésének a dátumát, első közlője, Fekete Lajos 1550-re tette. Káldy Nagy Gyula már 1973-ban felvetette, hogy az összeírás az 1540-es évek közepén, Halil bég által készített defterek közé tartozhat. Szakály Ferenc később összevetette Gyöngyösnek a defterben szereplő névanyagát az 1549. évi tizedjegyzékkel. Utóbbiban néhány defterbeli adózónak már csak az özvegyei szerepelnek, tehát a török által készített összeírás valóban korábban készült. Vö. Hegyi 1995. 153., 595. jegyzet. Kocsis 2005. 41.

²⁵ A névtan elfogadott álláspontja szerint ez azt jelenti, hogy a defterbe felvett családfő vagy annak valamelyik őse arról a településről költözött a Jászságba, amelynek a nevét viseli. Vö. Fehértói 1969. 11-13.

területein elhelyezkedő, a környező magyar falvakkal határos településein jóval nagyobb volt, mint a Jászságnak csak jász falvakkal érintkező közösségeiben. Pl. amíg Jászfelsőszentgyörgyön 35,7%, Jászágón 34,7%, Jászladányban 26,6% a beköltözöttek aránya, addig a centrális helyzetű, de vezető szerepe miatt a legnagyobb külső hatásnak kitett Jászberényben már csak 22,2%, s a belső jászsági településeken: Jákóhalmán 17,1%, Mihályteleken 13,6%, Négyszálláson 11,1%, s Jászapátiban mindössze 7,1%. A településnévből képzett nevek alapján feltételezett kapcsolatok csak igen ritkán utalnak nagy távolságra. Azok a települések, amelyek elnevezései személynevekké képződtek, a Jászság közvetlen környékén, a szomszédos megyék területén találhatóak. Főként az Északi-Középhegység alatt elterülő síkvidék és a hegyvidék déli részén fekvő községek azok, amelyeknek a neve a jászsági vezetéknevek között kimutatható. ²⁶ A néhány, távoli területről beszármazott neve nem községnévből képzett, hanem nagyobb földrajzi egységre utal, pl. Bácsi, Szilágyi, Borsod/i/, Erdeli.²⁷ Az elemzett defterben etnikai megkülönböztető nevek is előfordulnak: Kun, Tót, Horvát, Osztrák, Cse/h/, Székel/y/, Orosz, Rács /Rác/, Oláh, igaz számuk a Kun és Tót /Tód/ nevet leszámítva szintén jelentéktelen.²⁸

A Jászság területén egyetlen jász tulajdonban lévő feudális magánbirtokról tudunk, Kozmadamjászszállásáról, de ez sem volt hosszú életű. A birtok egy a tatárjáráskor elpusztult település, amely Jászfényszaru és a Heves megyei Boldog között terült el a Jászság nyugati szélén. Ma nevét Jászfényszaru belterületén a Kozma utca jelzi, amely a Kozmadombnál²⁹ ér véget. Kozmadamjászszállásának Négyszállási István volt a birtokosa, legalább is ő azt állította. Arról nincsen forrásadat, hogy milyen címen birtokolta. Feltehetően kapitányi funkciója lehetett, ugyanis fiai, Kompolt és László, részt vettek Zsigmond 1407. évi boszniai hadjáratában. A fiúk még ebben az évben hadi érdemeik alapján nemesítéssel egybekötött megerősítést kaptak az abban az időben üresen álló descensusra, amelyen a nemesítő oklevél tanúságtétele szerint egy nemesi kúriájuk is volt. Zsigmond még azt is megengedte nekik, hogy Kozmadamjászszállására boszniai foglyokat „ad instar iobagionum” (mint jobbágyokat)

²⁶ Lásd Szabó 1979. II. térkép. Idegen eredetű lakosság a Jászságban 1550-ben a helynevekből képzett személynevek alapján.

²⁷ Szabó 1979. 69.

²⁸ Szabó 1979. 69. Meg kell jegyeznünk, hogy a Jászságban 1550-ben előforduló etnikai megkülönböztető nevek, kivéve a Székelyt és az Oroszt, olyan területekre utalnak, ahová királyaink hadjáratokat vezettek, amikben jász kontingensek is részt vettek. Következésképpen az etnikai megkülönböztető nevet viselheték onnan ide hurcolt hadifoglyok is, akik később visszanyerték szabadságukat, s a jász közösség tagjaivá váltak, de megkülönböztető névként viselhetette akár a hadjáratban részt vett jász fegyveres is. Utóbbira legjobb példa a megnemesített, kapitányi tisztséget viselt, jászapáti származású Horvát család.

²⁹ A Kozmadombon épült fel egykoron Kozmadamjászszállásának a temploma, és itt helyezkedett el a település templom körüli temetője is.

telepítsenek.³⁰ Arról nincs tudomásunk, hogy a boszniai foglyok betelepítése meg is történt. Ez az oklevéladat azt az elvi lehetőséget tartalmazza, hogy a jász elköelők, ha érdekeik úgy kívánták, más etnikumhoz tartozókat is szívesen letelepítettek. Azonban az is tény, hogy az esetleges betelepítettek Négyszállási István fiainak jobbágysai lettek.³¹

Mint már említettük, a régészeti adatok azt bizonyítják, hogy a jászok a kunokkal együtt költöztek be Magyarország területére. Következésképpen a betelepülő jászok a kun társadalom részét képezték, kun politikai fennhatóság alatt állottak. Társadalmi helyzetüket alapvetően a kun belviszonyok határozták meg. A kun társadalom a XIII. század első felében már meglehetősen tagolt volt. A viszonylag szűk nemzetségi vezető elit mellett (*domini, olykor principales, comites et nobiles de Comanis*), a kisebb nagyobb vagyonnal rendelkező és szegény szabadok (*universitas Comanorum*), valamint nagy számú szolga- és rabszolga réteg alkotta (*omnes alios subiectos eorum*). A kun társadalom struktúrája a beköltözést követő évtizedekben alig változott. A változás ellen hatott, hogy királyainknak a XIII. század folyamán végig szükségük volt a kun (és jász) haderőre, s emiatt nem voltak érdekelték abban, hogy belső viszonyaikon változtassanak. A kunok és jászok egymás közti peres ügyeiket feltehetően évszázados jogszokásaik alapján intézték el.³²

Az Árpád-ház kihalása után, Anjou Károly Róbert uralkodása idején, a jászok az első lehetőséget kihasználták arra, hogy hadi érdemeikre hivatkozva a kun nevű Keverige fiainak uralmától megszabaduljanak, aki, mint nemzetségi vezető, feltehetően feudális függésbe kívánta kényszeríteni őket.³³

Forrásaink hiteles jász nemzetségnevet nem őriztek meg. Azonban a nemzetségi vezető rétegről van néhány adatunk. Egy 1357-ben kiadott, valószínűleg hamis oklevélben a jász vajda Örs (*Wrs*) nemzetségéből származó (*de gente Wrs Wajwodae Philistinorum*) László nevű peres felet említenek.³⁴ Minden bizonnyal nemzetségi vezető lehetett a már említett Keverige, akinek fiai méltóságát örökölték. 1330 körül a jászok kapitánya Sándor volt,³⁵ 1370-ben pedig Izopos István volt valamennyi jász bírja.³⁶

³⁰ Gyárfás 1883. 181-182, 553-554, 558-559. Fodor 1942. 138, 148-149. Szabó 1984. 61. Soós 1985. 365.

³¹ Selmeczi 2005. 127-149; 2005. 80-81.

³² Selmeczi 2005. 70-73.

³³ Anjou kori oklevéltár VII. 1323. 1991. 39-40. Gyárfás 1883. 45. Szabó 1974. 9-17; 1979. 26-35. Györfly 1981. 71; 1990. 291-292, 314. Langó 2001a. 329-334; 2001b. 164. Már Gyárfás megállapította, hogy Keverige fiainak hatalmaskodása „abból állott, hogy a főbb jászok többeket az alsó szegényebb rendűek közül... a hadi szolgálat alól kivévn jobbágyaikká tettek”.

³⁴ Horváth 1801. 164-165. Palugyai 1854. 148-150. Gyárfás 1883. 94-95, 495-497. Kristó 1988. 138-141. Engel 1996. II. 54. Langó 2001b. 164.

³⁵ Gyárfás 1883. 468-469. Wertner 1907. 66. Engel 1996. 200. Anjou-kori okmánytár III. 203.

³⁶ Gyárfás 1883. 98, 505-506.

A jászok feudalizálódásának folyamán nemzetségi szervezetük territoriális szervezetté, a székké – ítélőszék és tanács értelemben – alakult át. A jászok székében a vezető szerepet Jászberény játszotta. Az újonnan létrejött territoriális szervezet tette lehetővé a korlátozott jász önállóság és a jász önkormányzat fenntartását, s ezzel a jász etnikai tudat fennmaradását.³⁷

A számukra adományozott földet az előkelők egymás között, és a velük rokonságban lévő szabadok között nemzetségi fokokként és áganként (*per singulas generationes eorum et generationum gradus sibi in invicem quacunq̄ue linea attinentes*) osztották szét. Előfordult, hogy egy települést, pl. Jászapátit, több, pontosan négy klán szállta meg. A szokásjog alapján felosztott földjeiket I. Lajos intézkedésére 1391-ben határolták el oklevélben egymástól. A klán élén álló, vagyonos nemzetségi vezető irányította a szabad nemzetségtagokat, de a közösséghez tartoztak a szegénységbe süllyedt szolgák, s hadjáratok során elhurcolt rabszolgák is.³⁸

Ahogy az egész, a későbbi Jászság területére letelepült, jász közösség élén kapitány vagy bíró (*capitaneus seu iudex*) állt, hasonlóképpen állott minden egyes település élén is egy kapitány, az ún. szálláskapitány. A kapitányok alkották a jász etnikum vezető társadalmi rétegét. Egyes számítások szerint a 15. században legfeljebb 50 kapitánnyal számolhatunk.³⁹ A kapitányok személyesen kellett részt vegyenek minden hadjáratban, ill. meghatározott számú katonát kellett kiállítaniuk. 1505-től a rájuk nehezedő katonáskodási terhet évenként 50 forintért megválthatták.⁴⁰ A települések elsődleges bírói hatósága is a kapitány volt. Emellett a kapitánynak, mint tisztségviselőnek, volt a joga és kötelessége a település igazgatása, az adók beszedése, és az adókkal történő elszámolás is. Ők szolgáltatták az adatokat az összeírásokhoz. A kapitányi tisztséghez szántóföldek, rétek (pl. kapitányrétek), malom- és halászó helyek, valamint egyéb jövedelmek is kapcsolódtak, azonban utóbbiak mértékéről nincsenek megnyugtató adataink.⁴¹

A kapitányok szinte minden esetben igyekeztek személyre szóló nemességet szerezni. Azonban az uralkodó a jász nemeseket nem sorolta be az országos nemesek közé, mert a jászok mint *communitas* jutottak a királyi földhöz, s nemzetségenként vették azt birtokba, azaz a kapitányoknak feudális magánbirtokaik nem alakultak ki.⁴²

A kapitányok vezetése alatt lévő közrendű jászok soha nem függtek jobbágy módjára vezetőiktől, s földjeiket teljes tulajdoni joggal bírták. A jászok adóztatása, katonai szerepük csökkenésével együtt, a 14. század derekán már bekövetkezett.

A jász társadalom még a 16-17. században is lényegileg két rétegből állt: a nemesnek

³⁷ Kring 1932. 174-175. Györffy 1953. 273. Selmeczi 2005. 79. Hatházi 2006. 136-140.

³⁸ Selmeczi 2005. 71.

³⁹ Botka 2000. 41-44, 50.

⁴⁰ Gyárfás 1883. 58, 721-722. Botka 1988. 183. Selmeczi 2005. 85.

⁴¹ Selmeczi 2005. 79-86.

⁴² Selmeczi 2005. 76-78, 83.

számító kapitányi rétegből és a szabad közrendű jászok csoportjából.⁴³ Az egyes jász közösségekben évszázadokon át élt a vérségi társadalomszervezés emléke. Ennek legtovább fennmaradt nyoma a nemzetség fogalmának értelmezése, az oszét patronimianak megfelelő társadalomszervezési forma, a jászsági had, amely lényegét tekintve azonos a nemzetségi alágazattal, és a nagycsaládi rendszer.⁴⁴

Történetírásunkban még ma is szinte általánosan elfogadott álláspont, hogy nemcsak a kunok, hanem a velük együtt beköltöző jászok is nomádok voltak. Azonban az elmúlt évtizedekben Oroszországban és hazánkban végzett régészeti és néprajzi kutatások azt bizonyították, hogy a beköltöző jászoknak földművelő-állattartó gazdaságuk volt, nekik már nem kellett áttérni a földművelésre. Okleveleinkben a jászok kezdetől földművesekként tűntek fel, s minden bizonnyal azért, mert azok is voltak. Ezért azokat a történelmi feltételezéseket, amelyek félnomád gazdaságukról, a földművelésre való viszonylag gyorsabb áttérésükről szólnak, a fikciók körébe kell sorolnunk.⁴⁵

A már említett jász szójegyzékből is egy földművelő-állattartó népcsoport képe bontakozik ki, akik ekés földművelést folytatnak és ekéiket ökrökkel húztatják. Táplálékukban a búza és a köles játszotta a fő szerepet. A búzából sütötték a kenyeret, a kölesből főzték a kását, ill. erjesztették alkoholos italukat, a bozát. A borsó is szerepet játszott táplálkozásukban.

A szójegyzék felsorolja a jászok által tenyésztett állatokat is: ló, borjú, tehén, ökör, kecske, juh, tyúk, liba. Az ökör munkaállat, a ló elsősorban háttartó állat, míg a többiek haszonállatok. A téli takarmányozást biztosítja a széna. A zab és az árpa pedig az istálló állattartás bizonyítéka. A lúd és a tyúk sző a ház körül tartott jászágállományról tanúskodik. A szójegyzék tanúsága szerint a táplálkozásban fontos szerepet játszottak a tejtermékek, a túró, sajt és a vaj.⁴⁶

A feudális társadalmakban a növénytermesztés és az állattenyésztés egymástól sohasem független, önmaguk lábán meg nem álló termelési ágak felonthatatlan együttese. A földművelő falu, a parasztfalu egész gazdasági élete elképzelhetetlen az állattenyésztés, az pedig a legelő és a takarmánygazdálkodásban szerepet játszó szénatermő réteg nélkül.⁴⁷ A gazdaságok túlnyomó többsége annyi földdel és

⁴³ Kocsis 1988. 32. Selmeczi 2005. 79.

⁴⁴ Szabó 1982. 40-53. Selmeczi 2005. 87-92.

⁴⁵ A jászok félnomád voltát vallotta Györffy. Szabó László volt az első, aki népi kultúrájuk vizsgálata alapján jutott arra a következtetésre, hogy földművelő-állattartó komplex gazdaságuk volt, azaz földművesek voltak már Magyarországra történő beköltözésük idején is. Györffy 1953. 264-265; 1981. 70. Szabó 1979. 135. Selmeczi 2005. 94-101. Kristó 2003a. 53; 2003b. 243.

⁴⁶ A szójegyzék néprajzi szempontú elemzését Szabó László végezte el. Szabó 1988. 186-187. Selmeczi 2005. 103-106.

⁴⁷ Belényesi 1956. 45. Szabó 1975. 14. Paládi-Kovács 1979. 37; 1993. 136. Selmeczi 2005. 111.

⁴⁸ Kocsis 2001. 162. Selmeczi 2005. 110.

igásállattal rendelkezett, mint a privilégizált területeken kívüli magánföldesúri falvakban a telkes jobbágyok szűk rétege.⁴⁸

A Jászság állattartására is igen erőteljesen hatott, hogy a XIII. század végétől Magyarország bekapcsolódott a nyugatra irányuló marhakereskedelembé. Ez elsősorban a szarvasmarha és a juhok arányának változásában mutatkozott meg. A 15. század végén már a Jászságban nagyjából 50-50%-os arányban tenyésztették a szarvasmarhát és a juhot, szemben az ország más területein megfigyelhető 25-70%-os arányhoz képest.⁴⁹

A Jászság vízrajzi viszonyai igen jellegzetesek. A terület tagolt, a Zagyva, a Tarna és a Tisza árvizei is előtörttek. Az árvizek után az elhagyott folyómedrekben visszamaradt állóvizek a községhatárok nagy részét elfoglalták. Ezért a szántóterület, annak ellenére, hogy a telkek mérete a legnagyobbak közé tartozott, viszonylag kicsi volt, a községek határának csupán 1,6 - 10,48%-át tette ki. Ez az arány messze elmaradt az ország más tájaitól, ahol a szántóterület a községhatár 25-70%-a volt.⁵⁰

A 15. század közepén a jászok ugyanazokkal a terményfajtákkal adóztak, mint az ország többi részén élő jobbágyok. Következésképpen hasonló haszonnövényt termeltek, hasonló arányokban és hasonló módon. A 16. század közepén a jászoknak 1200 véka búzát, 1200 véka árpát, valamint meghatározott mennyiségű vaját és sajtot kellett adóba beszállítaniuk. A Jászságban 1562-ben 2900 mázsa búza és kb. 1500 mázsa árpa termett.⁵¹

A nyelvet cserélt magyarországi jászok, és az Észak-Kaukázusban ma is élő egykori nyelvrokonaik, az oszétek, eredetileg alán politikai kötelékekben éltek. A kaukázusi alánok önálló politikai erőként az i. u. 6. században jelentek meg, s bimbózó önálló államiságuk az 1222. évi tatár hadjáratnak esett áldozatul. Nem kétséges, hogy a magyarországi jászok szokásai és hiedelmei az alánok szokás- és hiedelemrendszeréből szakadtak ki, gyökereik onnan erednek. Pogányságuk alán pogányság, és keleti keresztény gyökereik is Alániából származnak.⁵²

Mint láttuk, a magyarországi jászokat olyan területre telepítették le, ahol korábban virágzó települések voltak, amelyek az 1241-42. évi mongol támadás áldozatául estek. A betelepülő jászok egyik része azonnal használatba vette a már meglévő Árpád-kori templomokat és temetőiket. Másik részük azonban a római katolikusok szemében pogány ill. eretnek temetőt nyitott. Ezeknek a temetőknek a földje csak a 15. század közepén lett szentelt föld, ugyanis ekkor építették föl rájuk a katolikus templomokat. A jászsági Négyszállás példája azért tanulságos, mert ezen a településen mindkét típusú temetőt megtaláljuk.⁵³

⁴⁹ Selmeczi 2005. 112-114. további irodalommal.

⁵⁰ Kocsis 2001. 163. Selmeczi 2005. 109-111. további irodalommal

⁵¹ Kocsis 2001. 158-159. Selmeczi 2005. 107-109.

⁵² Selmeczi 2005. 120-140.

⁵³ Selmeczi 2005. 160-163.

A feltárt jász sírok leletanyaga azt tanúsítja, hogy a keleti kereszténységgel felülrétegzett jászok még hittek a halál utáni életben. Erre azok a sírba helyezett tárgyak utalnak, amelyek nem a viselet tartozékaként, hanem harci-, illetve munkaeszközként, valamint gyermekjátékként kerültek a sírokba.⁵⁴ A kardot nem az övükre, hanem mint oszét rokonaik, a jobb vállukra függesztették.⁵⁵ Igen nagy számban vittek magukkal a túlvilágra különféle amuletteket is (pl. halcsigolya, nyúl ugrócsontja, kauri csiga).⁵⁶ Archaikus viseletüket egészen a 15. század végéig megőrizték.

A jászokat a területükön működő egyházmegyei papok mellett a ferencesek térítették át a katolikus hitre. IV. Sixtus pápa 1472-ben a Jászberényben letelepedett, térítő minoriták számára díszes bullát adott. Megengedte nekik, hogy a jászok által számukra épített templomot, a ma is álló barátok templomát, valamint a rendházat birtokba vegyék. Mégpedig azért, mert a magyarországi jászokat a keresztény hitre térítették. Így a jászok keresztény hitre történő térítésének befejeződését a jászberényi ferences templom és rendház felszentelésének 1472. évi dátuma jelzi.⁵⁷

A 13. században Magyarországra feltehetően érintetlen, ép jász nemzetségek nem érkeztek. Sokkal inkább egyes nemzetségek töredékei juthattak el ide. A beköltözők abból az ökológiai és gazdasági környezetből, ahol korábban éltek, új környezetbe kerültek, s megváltoztak a kereskedelmi viszonyaik is. Be kellett illeszkedjenek a magyar feudális társadalomba. Beilleszkedésüket megkönnyítette, hogy életmódjuk nem szenvedett lényeges változást. A jászok anyagi kultúrája a 15. század végére már semmiben sem különbözött a magyarokétól. Erre az időre eredeti viseletüket is elhagyták. Minthogy a jász közösséget kiváltságok illették, közülük is a legfontosabb meghatározott fokú autonómiájuk volt. Az autonómia következményeként társadalmuk belső szerkezete archaikus maradt, még a 16-17. században is kétpólusú volt. Bár a természetes migráció következtében a Jászság lakosságának a 16. század első felében már mintegy negyede magyar betelepülő volt, s később a török hódoltság pusztításait az eredeti jász lakosságnak alig 20%-a vészelte át, az újonnan betelepülők, talán mert a kiváltságok a jász mivoltához fűződtek, igyekeztek asszimilálódni, jásszá válni. Ez a folyamat különböző intenzitással máig tart. A jász etnikai tudat napjainkban újra felerősödött, a hagyományos formák újra jelen vannak a társadalmi eseményeken.

⁵⁴ Selmeczi 2005. 146.

⁵⁵ Zichy Jenő gróf kaukázusi és közép-ázsiai utazásai I. 1897. 126. Selmeczi 1992. 93; 1995. 146-147.

⁵⁶ Selmeczi 1992. 86-88; 2005. 149.

⁵⁷ Szántó 1974. Selmeczi 2005. 151-164.

Irodalom

- Anjou-kori Oklevéltár 1991. Anjou-kori Oklevéltár. Főszerk.: Kristó Gyula. VII. 1323. Szerk.: Blazovich L. – Géczi L. Budapest-Szeged, 1991.
- Anjou-kori okmánytár III. Anjou-kori okmánytár I-VII. Codex diplomaticus hungaricus Andegavensis. Szerk.: Nagy I. és Nagy Gy. Budapest, 1879-1920.
- AMTF III. 1987. Györffy György: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza III. Heves megye – Kunság. Budapest, 1987.
- Belényesy 1956. Belényesy Márta: Az állattartás a XIV. században Magyarországon. Néprajzi Értesítő XXXVIII (1956), 23-59.
- Botka 1988. Botka János: Latin és magyar nyelvű források a Jászkunság XVI-XVII. századi történetéhez. In: Szolnok megyei levéltári füzetek 11. Szolnok, 1988. 179-358.
- Botka 2000. Botka János: Kunok-jászok katonáskodása és ünnepi bandériumai a betelepedéstől a kiegyezés koráig. Lakitelek, 2000.
- Engel 1996. Engel Pál: Magyarország világi archontológiája 1301-1457. I-II. Budapest, 1996.
- Fedorov-Davydov 1966. Fedorov-Davydov, G. A.: Koëvnicki Vostoënoj Evropy pod vlastü zolotoordynskih hanov. Moszkva, 1966.
- Fehértói 1969. Fehértói Katalin: A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek. Budapest, 1969.
- Fejér 1829-1844. Fejér György: Codex diplomaticus Regni Hungariae ecclesiasticus et civilis I-XI. Buda, 1829-1844.
- Fekete 1968. Fekete Lajos: A hatvani szandzsák 1550. évi adóösszeírása. Jászberény, 1968.
- Fodor 1942. Fodor Ferenc: A Jászság életrajza. Budapest, 1942.
- Gyárfás 1883. Gyárfás István: A jász-kunok története III. Szolnok, 1883.
- Györffy 1953. Györffy György: A kunok feudalizálódása. In: Tanulmányok a parasztság történetéhez Magyarországon a XIV. században. Szerk.: Székely Gy. Budapest, 1953.
- Györffy 1958. Györffy György: A magyar nemzetségtől a vármegegyéig, a törzstől az orszáig. Századok, 1958. 12-87, 565-615.

- Györfffy 1981. Györfffy György: A jászok megtelepedése. In: Emlékkönyv a Túrkevei Múzeum fennállásának 30. évfordulójára. Túrkeve, 1981. 69-72.
- Györfffy 1990. Györfffy György: A magyarság keleti elemei. Budapest, 1990.
- Hatházi 2006. Hatházi Gábor: A kun és jász székközpontok kérdéséhez. *Studia Caroliensia* 2006/3-4. 111-146.
- Hegyi 1995. Hegyi Klára: Török berendezkedés Magyarországon. Budapest, 1995.
- Horváth 1801. Horváth Petrus: *Commentatio de initiis, ac maioribus jazygum et cumanorum eorumque constitutionibus*. Pestini, 1801.
- Hóman-Szekfű 1938. Hóman Bálint és Szekfű Gyula: *Magyar történet I-V*. Ötödik kiadás. Budapest, 1938.
- Jászberény é.n. Jászberény r. t. város levéltárában lévő kiváltságlevelek és oklevelek gyűjteménye. Jászberény, é. n.
- Kocsis 1988. Kocsis Gyula: A jászsági társadalom rétegei a 14-16. században. *Népi kultúra – Népi társadalom XIX.* 27-41.
- Kocsis 2001. Kocsis Gyula: Gazdálkodás a Jászságban a 16-17. században. Szántóművelés. In: *Merítés. Néprajzi tanulmányok Szilágyi Miklós tiszteletére*. Szerk.: Bali J., Jávorka K. Budapest, 2001. 153-177.
- Kocsis 2005. Kocsis Gyula: A Jászság társadalma, népessége, gazdálkodása a XVI-XVII. században. Budapest, 2005.
- Kring 1932. Kring Miklós: Kun és jász társadalomelemek a középkorban. *Századok*, 1932. 35-63, 169-188.
- Kristó 1988. Kristó Gyula: *Az Anjou-kor háborúi*. Budapest, 1988.
- Kristó 2003a. Kristó Gyula: A jászok betelepítése és kiváltságosítása. In: *Autonóm közösségek a magyar történelemben*. Szerk.: Bánkiné Molnár E. Kiskunfélegyháza, 2003. 41-53.
- Kristó 2003b. Kristó Gyula: *Nem magyar népek a középkori Magyarországon*. Budapest, 2003.
- Kun László emlékezete 1994. Kun László emlékezete. A bevezetőt írta, a forrásszövegeket válogatta és a jegyzeteket összeállította Kristó Gyula. Szeged, 1994.
- Kuznecov 1985. Kuznecov, V. A.: A magyarországi jászok. Rövid történeti vázlat. *Jászkunság*, 1985 december (XXI/4) 32-40.

- Langó 2001a. Langó Péter: Az 1323-as „jász kiváltságlevél”. (Megjegyzések a jászok középkori jogállásáról) Tisicum Xii. Szolnok, 2001. 329-335.
- Langó 2001b. Langó Péter: A jászok korai történetének megítélése a 19-20. században. In: A Jász Múzeum Évkönyve 1975-2000. Jászberény, 2001. 151-175.
- Németh 1959. Julius Németh: Eine Wörterliste der Jassen, der ungarländischen Alanen. Abhandlungen der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Klasse für Sprachen, Literatur und Kunst. Jahrgang 1958, Nr. 4. Berlin, 1959.
- Paládi-Kovács 1979. Paládi-Kovács Attila: A magyar parasztság rétgazdálkodása. Budapest, 1979.
- Paládi-Kovács 1993. Paládi-Kovács Attila: A magyarországi állattartó kultúra korszakai. Budapest, 1993.
- Palugyai 1854. Palugyai Imre: Jász-Kún Kerületek s Külső-Szolnok vármegye leírása. Pest, 1854.
- Pletneva 1958. Pletneva, S. A.: Peënenegi, torki i polovcy v ű•norusskih stepäh. MIA 62. Moszkva-Leningrád, 1958. 151-226.
- Selmeczi 1992. Selmeczi László: A négyszállási I. számú jász temető. Budapest, 1992.
- Selmeczi 2001. Selmeczi László: Egy eltűnt jász település nyomában. In: A Jász Múzeum Évkönyve 1975-2000. Jászberény, 2001. 127-149.
- Selmeczi 2005. Selmeczi László: A jászok eredete és középkori műveltsége. Jászberény, 2005.
- Selmeczi 2005a. Selmeczi László: A jászok betelepődése Magyarországra. Korai jász sírok a négyszállási temetőben. Communicationes Archaeologicae Hungariae 2005. 565-586.
- Selmeczi 2005b. Selmeczi László: A jászok betelepődése Magyarországra. In: Jogszabályok-jogszokások. Jászkunság kutatása 2005. Szerk.: Bánkiné Molnár E. Kiskunfélegyháza, 2005. 27-60.
- Soós 1985. Soós Imre: Az egri egyházmegyei plébániák történetének áttekintése. Budapest, 1985.
- Szabó 1974. Szabó László: A jászok magyarországi betelepődése. In: Jubileumi Évkönyv a Jász Múzeum alapításának 100. évfordulójára. Szerk.: Tóth J. Jászberény, 1974. 9-17.

- Szabó 1975. Szabó István: A magyar mezőgazdaság története a XIV. századtól az 1530-as évekig. Budapest, 1975.
- Szabó 1979. Szabó László: A jász etnikai csoport I. Szolnok, 1979.
- Szabó 1982. Szabó László: Jászság. Budapest, 1982.
- Szabó 1984. Szabó János Győző: Adatok a patai főesperesség korai történetéhez. In: Tanulmányok Gyöngyösről. Szerk.: Havassy P. – Kecskés P. Gyöngyös, 1984.
- Szabó 1988. Szabó László: A jászok hazánkban. In: Magyarra lett keleti népek. Szerk.: Szombathy V. – László Gy. Budapest, 1988. 180-215.
- Szántó 1974. Szántó Konrád: A jászberényi ferences templom története (1472-1972). Budapest, 1974.
- Wertner 1907. Wertner Mór: Adalékok a XIV. századbéli magyar világi archontológiához. Történelmi Tár, 1-69.
- Zichy Jenő gróf kaukázusi és közép-ázsiai utazásai I. 1897. Zichy Jenő gróf kaukázusi és közép-ázsiai utazásai. A magyar faj vándorlása. Írta Zichy Jenő gróf. A gyűjtemények leírása. Írták: dr. Jankó Ákos és dr. Posta Béla. Első kötet. Budapest, 1897.

Szabó István

BARANGOLÁSOK OSZÉT FÖLDÖN

Oszét emberekkel az oszét kultúra mezsgyéin

Előzmények

1983 áprilisában üzenet érkezett Szolnokra. Egykori osztálytársam, Veress Péter, a Néprajzi Kutató Csoport munkatársa telefonált. Közölte, hogy az MTA vendégeiként magyarországi tanulmányútjukon lévő Borisz A. Kaloev oszét néprajzkutatóval és feleségével, a türkménzakértő Galina P. Vasziljevával hivatalos programjuk részeként Szolnokra érkeznek, hogy az oszétekkel rokon jászok körében tájékozódjanak. Kérte, hogy legyünk a segítségükre, kalauzoljuk őket a Jászságban, beszéljünk el lehetőségek közös kutatási témáinkról, a jászokról, oszétekről.

Kaloev neve nem volt előttünk ismeretlen. Az oszétekről írott monográfiája¹ a jászokra vonatkozó történeti és összehasonlító néprajzi anyaga miatt a Jászsággal kapcsolatos kutatók számára megkerülhetetlen alapmunka, csakúgy, mint nagyszámú, több részletkérdéssel foglalkozó cikke. Ez vártta is tette a vele, a velük való találkozást. Különösen tudva azt, hogy Kaloev maga is sokat remélt megismerkedésünktől. Ismerte Szabó László jászokról szóló kandidátusi értekezését, amit MTA-beli konzulensei Czeglédy Károly és Harmatta János akadémikusok ajánlottak figyelmébe csakúgy, mint az egyszer már Szolnokon is megfordult oszét történész, Magomedov még odakint, Moszkvában. De ismerték az én jászdózsai családkutatási eredményeimet, és Gulyás Éva néphittel kapcsolatos írását is.

Megérkezésük után részben Szolnokon, részben pedig Jászberényben mintegy 10 napon át jártuk a Jászságot. Megfordultunk velük Jászdózsa, Jászkisér, Jászapáti, Jászberény környékén, és a Jászapátiból kitelepült, jászok alapította Kunszentmártonban is.

Emlékezetes, sok haszonnal járó együttlét volt ez, amelynek során jó barátságba kerültünk a két kutatóval, akik megígérték, hogy viszonzásul a kapott segítségért, meghívólevelet küldenek mindkettőnk számára. Szívesen látnak majd mind Moszkvában, mind pedig oszét földön, a kaukázusi Ordzsonikidzében. Illetve – ha módjukban áll – az Észak-Kaukázus oszétjai körében, oszét terepen is. Távozásuk után nem telt el sok idő: megérkezett a meghívó levél.

Előzetes terveink szerint május elején indultunk volna, de a kecskeméti „nemez - konferenciá” -ra mindketten, Galina és Borisz is hivatalosak voltak, s így korábban kellett indulnunk: vagyis 1984. április közepén. Az utazásunkon rendszeresen

¹ B.A. KALOEV: Oszetyinü. (Isztoriko-etnograficeszkoje isszledovanyie, Moszkva, 1971)